

Wiedza filatelistyczna w ekspozycji tematycznej

Marek Zbiński

*„Filatelistyka tematyczna jest ... i musi pozostać filatelistyką.”
[Marc Dhotel / Giancarlo Morolli]*

Wystawca powinien udowodnić swoją wiedzę filatelistyczną. Ale jak?

Twierdzenie, że wiedza filatelistyczna uwidacznia się wyłącznie poprzez opisy filatelistyczne walorów umieszczone na kartach ekspozycji jest błędne. Poziom wiedzy filatelistycznej w ekspozycji tematycznej stanowi jedno z kryteriów oceny na wystawie konkursowej. Należy założyć, że znajomość reguł (regulaminu SREV dla klasy tematycznej i wytycznych do oceny ekspozycji TEM), według jakich budowany powinien być ekspozycja, to podstawa dla ambitnych wystawców i przede wszystkim dla sędziów konkursowych. Wiedza filatelistyczna to także spory, piętnastoprocentowy „kapitał” przy ocenie naszego ekspozycji.

Znak pocztowy jest obiektem zainteresowania filatelisty ze względu na jego:

- stronę techniczną (drukarską) – technika druku, rodzaje papieru, znaki wodne, ząbkowanie, kolor, guma, powtarzające się (w całym lub w części nakładu) usterki matrycowe – tzw. *Plattenfehler*, wydruki próbne itd.,
- znaczenie pocztowe, jako znak opłaty za usługę pocztową (taryfy, sposoby wykorzystania do opłacania przesyłek),
- nośność informacji tematycznej (ilustracja, powód wydania).

Cechy te determinują w dużym stopniu podział wystawiennictwa filatelistycznego na klasy: tradycyjną (w tym całostek pocztowych), historii poczty (w tym aerofilatelistykę) i tematyczną. We współczesnym ekspozycji tematycznej znajdziemy coraz więcej elementów z tzw. filatelistyki klasycznej. Są to analizy walorów filatelistycznych pod względem ich powstania (zaczepnięte z TR) i sposobów ich pocztowego użycia (z HP).

Zagadnieniem wiedzy filatelistycznej i oceny jej poziomu na wystawach zajmowaliśmy się już kilkakrotnie na łamach naszego biuletynu. Temat ten jest jednak na tyle ważny, że wymaga usystematyzowania i wszechstronnejszej analizy, np. na przykładach całości pocztowych.

Ocena poziomu wiedzy filatelistycznej na podstawie filatelistycznego znaczenia użytego w ekspozycji materiału i jego przydatności do ilustrowania konkretnego tematu odzwierciedla się poprzez:

- **prawidłowe stosowanie zasad filatelistyki tematycznej i wystawiennictwa**

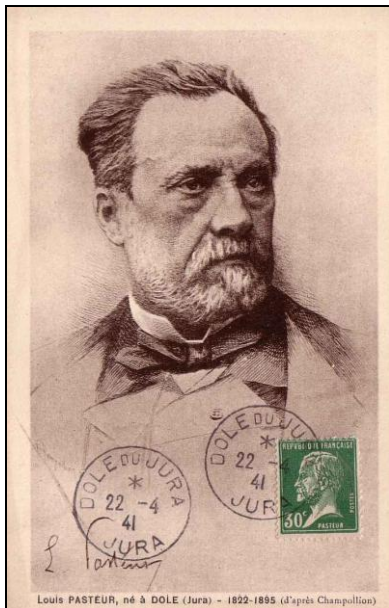
Podstawą dla każdego wystawcy startującego w konkursie (wystawie konkursowej) jest znajomość reguł filatelistyki tematycznej. Nie są to wyłącznie suche regulaminy.

Przestrzeganie podstawowych reguł przy budowie każdego ekspozycji polega m.in. na odstąpieniu od wykorzystywania:

- znaczków uszkodzonych, przyciętych całostek, kart maksimum bez zgodności znaczek-stempel-karta,

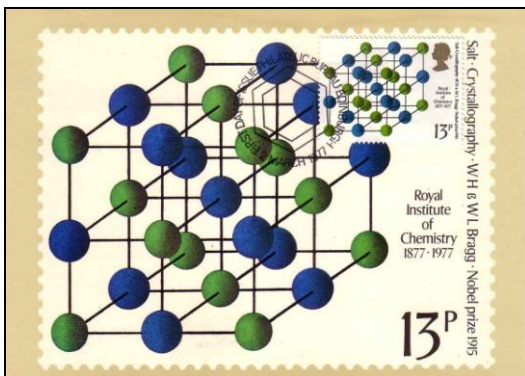
– materiału niefilatelistycznego (widokówek, prywatnych nalepek reklamowych, prywatnych stempli dodatkowych, prywatnych nadruków fantazyjnych, walorów z nie istniejących państw),
 oraz znajomości i właściwej interpretacji elementów pocztowych na wykorzystanych całościach (stemple, adnotacje itp.).

Przykład A (ryc. 1, 2)
 Karty maksimum

Ryc. 1. Karta maksimum z 1941 r. Datownik z miejscowości Dole, gdzie urodził się Louis Pasteur. Zgodność wszystkich trzech elementów.

Ryc. 2. Karty będące wiernym odwzorowaniem znaczka pocztowego (tu naklejony w prawym górnym narożniku) nie powinny być pokazywane w ekspozycjach tematycznych lub maksimafilii.

Przydatność materiału do ekspozycji oceniamy w powiązaniu z jego jednoznacznym pochodzeniem pocztowym. Szczególnie ważny jest tu zapis z GREX-PZF (Regulamin ogólny oceny ekspozycji na wystawach konkursowych, art. 3.3.2.):

„Odpowiedni materiał filatelistyczny to taki materiał, który został wydany, zamierzano go wydać lub wykonano go przygotowując wydanie; był używany bądź też traktowany jako ważna opłata pocztowa przez agencje pocztowe rządowe, lokalne lub prywatne, lub przez inne, mające odpowiednie uprawnienia władzy – w celu przesyłania korespondencji, zapewnienia innych sposobów łączności pocztowej lub innych opłat oficjalnych należności.”

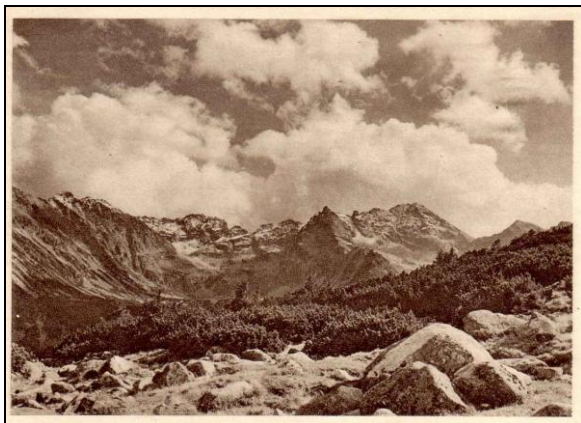
Do wykorzystania nadają się zatem walory:

- których produkcję zleciła poczta
- wykonane przez pocztę (np. przywieszki o charakterze reklamowym, dodruki na marginesach, ilustracje na kartkach pocztowych)
- wykonane za zgodą poczty (np. całostki na zamówienie prywatne)

Dla tematyków najłatwiejsze zadanie to identyfikacja większości całostek niemieckich, dzięki katalogom różnych autorów, w tym specjalistycznych katalogów Michel.

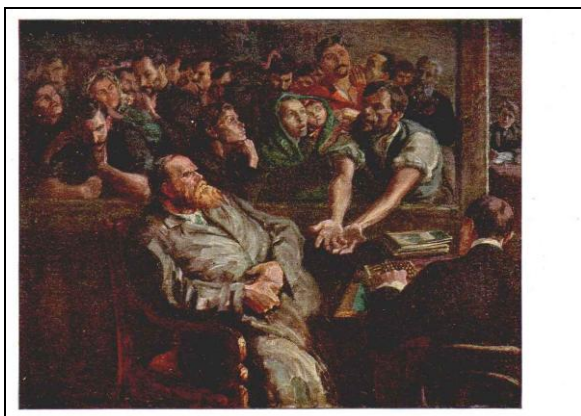
Przykład B (ryc. 3 – 5)

Całostki pocztowe z ilustracjami na rewersie

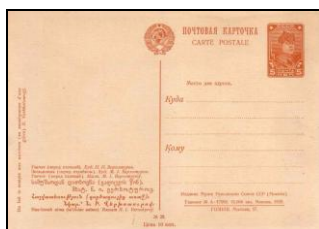
Ryc. 3. Oficjalna całostka pocztowa z widokiem na Halę Gąsienicową (ale „reklamująca” Polskie Towarzystwo Tatrzańskie), 1947.

[Fi.- Cp 117]

Ryc. 4. Wczesna radziecka całostka ilustrowana z 1929 r. – obraz M. I. Wierchoturowa „Przed strajkiem”.

[P 94.39]

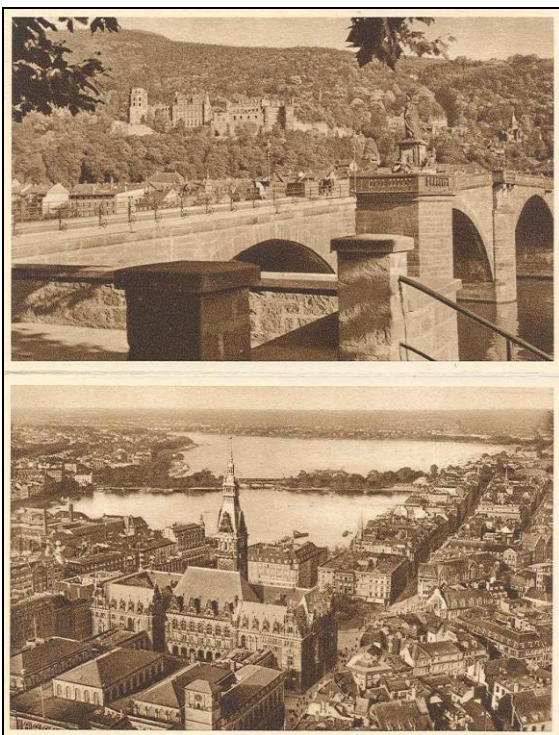
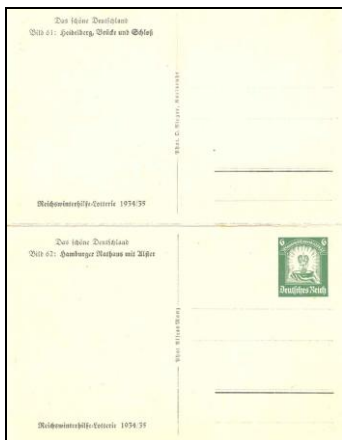
Ryc. 5. Całostka z ilustracją przedstawiającą połów ryb (nr 90) z Konga Belgijskiego z 1924 r.*)

*) O całostkach Konga Belgijskiego więcej w WWF 49/4

Ryc. 6. Ciekawa kombinacja dwóch nie rozciętych kart, z których jedna ma wydrukowany znak opłaty. Wydanie na tzw. pomoc zimową 1934/35. Na ilustracjach widoki Heidelbergu (61) i Hamburga (62).

[Mi.- P 254 z 1934 r.]

Poza całostkami wydawanymi przez zarządy pocztowe istnieją całostki, które poczty wydają na zamówienie różnych organizacji (zwane całostkami na prywatne zamówienie).

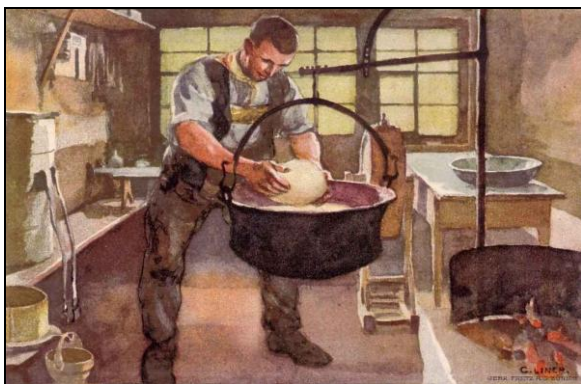
Przykład C (ryc. 7 – 10)

Całostki ilustrowane, wydane przez pocztę na tzw. prywatne zamówienie

Ryc. 7. Całostka na prywatne zamówienie dla uczczenia 80-tych urodzin Paula von Hindenburga. W lewej dolnej części fotografia domu, w którym w 1847 r. urodził się przyszły prezydent Rzeszy – obecny adres brzmi: Poznań, ul. Podgórna 6.

[Mi.- PP 104 C6 z 1927 r.]

Ryc. 8. Serowar przy pracy na ilustrowanej całostce z okazji święta narodowego Szwajcarii (Bundesfeier) z 1920 r.- na cele wspierania wychowania fizycznego i socjalnego.

Ryc. 9. Na całostce z okazji Dnia Niemieckiego Handlu Filatelistycznego z 1941 r. ilustracja wg obrazu prof. Janescha „Po ataku Stukasów”.

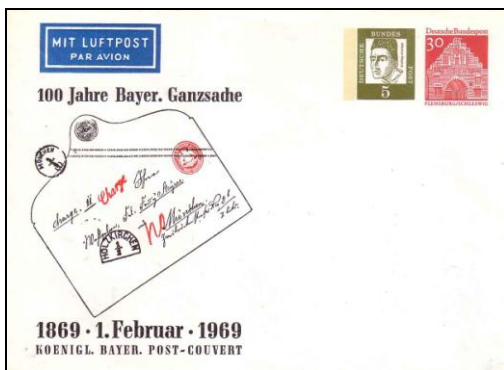
[Mi.- PP 150 C 06 z 1941 r.]

Ryc. 10. Całostka (koperta) wydana na zamówienie Monachijskiego Klubu Zbieraczy Całostek z wydrukowaną kombinacją dwóch znaczków (taryfa za list pocztą lotniczą)

[Mi. – PU 37 z 1969 r.]

Na całostce pocztowej lub na tzw. prywatne zamówienie, którą uznamy za walor poprawny, wszelkiego rodzaju dodruki muszą być dokonane przed sprzedażą takiego waloru przez pocztę.

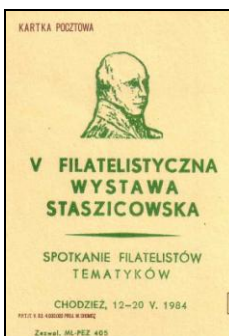

W latach 70 i 80-tych prywatne dodruki na całostkach polskich dokonywane były na podstawie zezwolenia Min. łączności. Dodruków dokonywano na zakupionych uprzednio na poczcie dużych ilościach całostek. Wydawnictwa te nie spełniają zatem kryteriów poprawnych walorów do naszych eksponatów.

Przykład D (ryc. 11 – 20)
Całostki z dodrukami

Ryc. 11. Dodruk bez podania numeru zezwolenia, ale za to z błędem drukarskim: „100 rocznica” zamiast „110” rozprowadzono w nakładzie 3 tys. szt. [informacja z Filatelisty z 1977 r.]

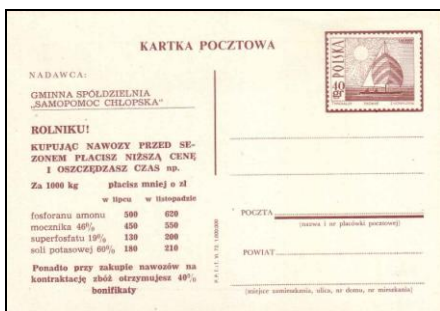
Kiedyś taki grzecznościowy walor był ozdobą, dzisiaj spoglądamy na niego raczej z politowaniem...

Ryc. 12 i 13. Dodruki z 1984 r. z numerami zezwoleń Min. Łączności (u dołu karty).

Ryc. 14. Wśród polskich całostek tego okresu spotykamy także posiadające dodruki wykonane już w procesie produkcji karty w drukarni; np. reklamujące – po obu stronach - nawozy sztuczne z 1967 roku.

[Cp 316 III – N. XVIII]

CEMENTAL

Ceny podstawowych asortymentów nawozów obowiązujące od I.VII.1972 roku

Nazwa nawozu	W słożykach (za 100 kg)			
	VII, XII	VIII, I	XI	poz. mies.
Siarczan amonu 20,2% N	94	100	88	110
Saletryk 33% N	205	214	202	233
Saletra amonowa 34,5% N	350	367	351	395
Mocznik 46% N	320	332	310	365
Superfosfat pylisty 18% P ₂ O ₅	76	81	72	90
Superfosfat granulowany 19% P ₂ O ₅	91	94	84	104
Superfosfat potrojny granulowany 46% P ₂ O ₅	352	360	344	385
Mączka fosforowa 30% P ₂ O ₅	77	81	72	90
Sól potasowa 36–38% K ₂ O	112	116	108	128
Sól potasowa 58–62% K ₂ O	117	122	114	135
Fosforan amonu 18% N i 40% P ₂ O ₅	370	382	358	420

Zyczymy dobrych zakupów i udanych plonów
ZARZĄD SPÓŁDZIELNI

Taka całostka (jak na ryc. 14) jest w pełni poprawnym walorem tematycznym. Dodruku dokonano bowiem przed sprzedażą waloru w okienku pocztowym.

Poprawnymi tematycznie walorami są także dwa poniższe - austriacka koperta lotnicza i tzw. kartka Dorus Rijkers z Holandii.

Ryc. 16 (po prawej) – nr zezwolenia na druk znaków opłaty na tej specjalnej kopercie lotniczej

Ryc. 15. Specjalna koperta lotnicza z wydrukowanymi w prawym górnym rogu czterema znakami opłaty (oraz doklejonymi 3 x 70 Gr) z 1953 r. z okazji balonowego lotu charytatywnego na budowę ośrodka dla osieroconych dzieci na zamówienie austriackiej fundacji Pro Juventute.

Na wewnętrznej stronie koperty wydrukowano tekst z informacją o celu wydania i taryfach za przesyłkę lotniczą.

Ryc. 17. Holenderska całostka reklamowa z lat 1924-26, tzw. karta pocztowa Dorus Rijkers. Zysk ze sprzedaży przeznaczony był na cele fundacji Rijkersa finansującej pomoc dla rozbitków na wodach przybrzeżnych Holandii.

Całostki z wydrukowanym znacznikiem 7,5 centa sprzedawano po 5 centów.

W byłej NRD dodruki na całostkach pojawiały się często. Firmowały je m.in. różne organizacje oraz kluby filatelistyczne. Większość to zatem dodruki prywatne.

Ryc. 18. Dodruk na obiegowej całostce zlecony przez klub numizmatyczny i poświęcony greckiemu filozofowi Heraklitowi z 1984 r.

Ryc. 19. Dodruk na całostce (kopercie) wydanej z okazji Targów Lipskich w 1988 r. a informujący o młodzieżowej wystawie filatelistycznej.

Wątpliwości musimy mieć także w stosunku do kopert austriackich z wydrukowanymi znakami opłaty i dodrukowanymi nazwami firm i instytucji. Na ryc. 20 widać wyraźnie kolejność procesu druku takiego waloru.

Ryc. 20. Austriacka koperta firmowa z okresu I wojny św. z nadrukowanym znakiem opłaty pocztowej.

Dodruk reklamowy z nazwą firmy został wykonany już na gotowej kopercie ze znakiem opłaty (dwie linie dodruku znajdują się na znaku z podobizną cesarza).

Innymi przykładami materiału filatelistycznie niepoprawnego dla tematyka są także:

- dodruki niepocztowe, nazwy firm i ilustracje reklamowe na kartkach i kopertach firmowych,
- dane (nazwiska i adresy) nadawcy lub adresata przesyłki (także przy przesyłkach przedfilatelistycznych). Wyjątkiem są zwolnienia od opłaty pocztowej.

Ryc. 21. Stoń reklamujący opony f-my Metzeler to prywatny druk (kartka do Rygi, 1911)

Ryc. 22. Przesyłka polecona Towarzystwa Naftowego Braci Nobel w Pjano-Borskoje do siostrzanej firmy Braci Nobel w Petersburgu z 1916 r. Nadawca ani adresat nie kwalifikują jednak waloru do eksponatu „Nobel”.

Ryc. 23. Efektowny list firmowy do Turcji, 1916, z wieloma adnotacjami i stemplami pocztowymi (cenzura, zwrot do nadawcy) posłuży w ekspozycji tylko jako „nośnik” znaczka z perfinem GS późniejszej firmy Degussa.

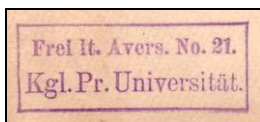

Zwolnienia od opłaty pocztowej (przywileje pocztowe) to bardzo szeroki zakres interesujący filatelistów-tematyków. Zwolnienia z opłat dotyczyły (dotyczą) korespondencji różnych organów państwowych, urzędów i instytucji, przesyłek poczt polowych, jeńców wojennych – w sposób zróżnicowany w poszczególnych krajach i okresach czasowych.

Przykład E (ryc. 24 – 26)

Zwolnienia od opłat pocztowych

Ryc. 24. Przesyłka służbowa (Dienstsache) Instytutu Chemii Królewskiego Uniwersytetu w Kilonii z 1902 r. zwolniona z opłaty pocztowej na podstawie umowy z Poczta Rzeszy (Frei laut Avers.).

Zajrzyj także do „Innego leksykonu tematyka”

Ryc. 25. Przesyłka biura Amerykańskiej Komisji Energii Atomowej w Los Alamos w N. Meksyku, miejscowości znanej z badań nad budową pierwszej bomby atomowej. Przesyłka z 1949 r.

Ryc. 26. Zwolniona z opłaty przesyłka amerykańskiego Urzędu Kontroli nad niemieckim koncernem I.G. Farben w likwidacji z 1948 r.

- **zawartość elementów pocztowych w wykorzystanym materiale**

O decyzji użycia materiału w ekspozycji tematycznej świadczy nie tylko jego poprawność filatelistyczna. Spośród poprawnego materiału musimy wybrać walory, które w jak najlepszy sposób dokumentują prezentowany temat ekspozycji. Pamiętajmy, że to właśnie materiał ma przekazywać najważniejsze informacje tematyczne.

Wiedza filatelistyczna zostanie tu ukazana przez:

- użycie walorów z obiegu pocztowego, tzn. znaków drukowanych do celów opłacania usług pocztowych w przeciwieństwie do wydań spekulacyjnych,
- listów z obiegu posiadających poprawną opłatę (frankaturę) zamiast listów z całymi seriami lub nieużytych pocztowo kopert FDC,
- znaczków stemplowanych (jeśli na takie się zdecydujemy naszym ekspozycją) pochodzących z obiegu pocztowego, nie grzeźnościowych ostemplowań (zwłaszcza z abonamentu).

Wykorzystanie znaczków niestemplowanych ma wyraźną przewagę nad stemplowanymi - motyw na znaczku jest zawsze dobrze widoczny.

Przykład F (ryc. 27 – 29)

Przesyłki, które nie powinny się znaleźć w ekspozycji

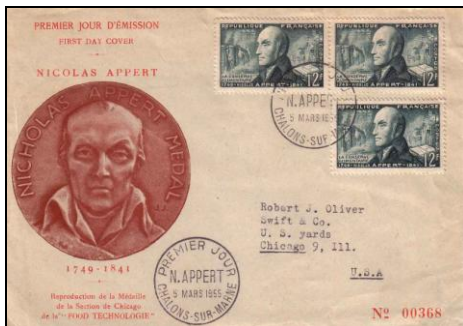
Ryc. 27. Koperta ta służyła z pewnością do przesłania korespondencji, ale nie zawiera żadnych atrybutów pocztowych wskazujących na jej pocztowe wykorzystanie. Wszystkie elementy są drukami prywatnymi. Koperta nie powinna zatem być użyta w ekspozycji tematycznej.

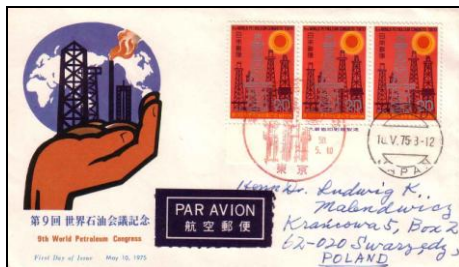
Ryc. 28. Nie tylko przed laty takie cudzińka straszyły na rynku filatelistycznym i czasami trafiały nawet do ekspozycji („ślepa” niby-przesyłka polecona bez adresata!).

Ryc. 29. Przesyłki chińskie są atrakcyjnym towarem filatelistycznym. Taka przesyłka z kompletną serią znaczków z 1960 r. nie wzbogaca jednak filatelistycznie naszego ekspozycji.

Wykażemy się wiedzą filatelistyczną prezentując w ekspozycji koperty pierwszego dnia z autentycznego obrotu pocztowego, odpowiednio opłacone (często wielokrotną frankaturą) i skasowane w okresie ważności okolicznościowego datownika FDC. Już na pierwszy rzut oka widać różnicę między tymi walorami a grzeźnościowymi kopertami FDC z abonamentu.

Ryc. 30 i 31. Przykłady FDC z autentycznego obrotu – Francja 1955 i Japonia 1975 r.

W kolejnym numerze naszego Biuletynu zajmę się zilustrowaniem pozostałych kryteriów oceny tzw. wiedzy filatelistycznej wystawcy. Będą to m.in.:

- wyważone użycie różnorodnego materiału filatelistycznego,
- poprawność opisów filatelistycznych, jeśli są konieczne,
- własne badania i studia w ekspozycji tematycznej.

Wiedza filatelistyczna w ekspozycji tematycznej (2)

Marek Zbiński

*„Filatelistyka tematyczna jest ... i musi pozostać filatelistyką.”
[Marc Dhotel / Giancarlo Morolli]*

Wystawca powinien udowodnić swoją wiedzę filatelistyczną. Ale jak?

W poprzednim numerze omówione zostały dwa pierwsze aspekty zagadnienia oceny poziomu wiedzy filatelistycznej w ekspozycji konkursowej:

- prawidłowe stosowanie zasad filatelistyki tematycznej i wystawiennictwa
- zawartość elementów pocztowych w wykorzystanym materiale

Ocena poziomu wiedzy filatelistycznej na podstawie filatelistycznego znaczenia użytego w ekspozycji materiału i jego przydatności do ilustrowania konkretnego tematu odzwierciedla się także poprzez:

- **wykorzystanie i wyważone użycie różnorodnego materiału filatelistycznego,**

Różnorodność użytego materiału to nie tylko jak najszersza paleta (począwszy od znaczków, stempli i całostek, aż po przesyłki służbowe, poczt polowych itp.), ale także pokazanie materiału ze wszystkich części świata. Oczywiście zależy to w dużym stopniu od tematu naszego opracowania (np. trudności przy regionalnych ekspozycjach tematycznych). Nie zwalnia to jednak wystawcy od poszukiwania walorów z krajów pozornie nie związanych z tematem ekspozycji.

Próba systematyzacji materiału filatelistycznego w ekspozycji tematycznej (wraz z ich funkcją).

Znaczki pocztowe

- stemplowane i niestemplowane
- obiegowe i okolicznościowe
- dopłaty
- lotnicze
- wydawane w arkuszach, arkusikach i rolkach
- w formie bloków
- z automatów
- paski znaczków
- zeszytiki znaczkowe
- informacje i reklamy na marginesach arkuszy znaczkowych
- tête-bêche
- z przywieszkami
- z nadrukami okolicznościowymi
- z nadrukami nowej wartości
- samoprzylepne

- wykonane różnymi technikami drukarskimi
- wykonane na papierze, folii i innych materiałach
- specjalne (np. Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości)
- znaki opłaty skarbowej (revenue)
- dziurkowania prywatne (perfiny)
- znaki wodne

Całostki pocztowe (druki pocztowe ze znakiem opłaty)

- kartki pocztowe
- koperty pocztowe
- sekretniki
- ilustrowane kartki i koperty pocztowe
- całostki reklamowe

Całostki pocztowe (druki pocztowe ze znakiem opłaty) *cd*

- przekazy pocztowe różnego typu
- karty Poczтовой Kasy Oszczędności
- pokwitowania telegraficzne
- całostki na prywatne zamówienie
- międzynarodowe kupony na odpowiedź

Przesyłki (całości pocztowe)

- listy zwykłe i polecone
- listy ekspresowe
- przesyłki za pobraniem
- przesyłki za potwierdzeniem odbioru
- paczkowe i przekazowe adresy pomocnicze
- opaski gazetowe
- przesyłki przedfilatelistyczne
- przesyłki ambulansowe
- przesyłki poczt peronowych
- przesyłki kurierskie
- przesyłki licencjonowanych poczt prywatnych i miejskich
- adnotacje pocztowe na przesyłkach
- przesyłki zwolnione od opłat
 - poczt polowych i jeńców wojennych
 - służbowe przesyłki pocztowe
 - pocztowych kas oszczędności
 - urzędów i instytucji
- airgrafy i v-maile
- przesyłki lotnicze i balonowe (pierwsze loty, loty specjalne)
- przesyłki nadane na pełnym morzu (Paquebot)
- cenzury wojskowe i inne (stemple, zalepki i adnotacje odręczne)
- przesyłki dezynfekowane
- przesyłki poczt specjalnych (rowerowe, raketowe)
- przesyłki z katastrof

Ostemplowania

- datowniki dzienne ze zmienną datą
- datowniki okolicznościowe ze stałą i zmienną datą
- pieczęcie lakowe
- wirniki z nakładkami okolicznościowymi i reklamowymi
- wirniki mechaniczne bez nakładek
- frankatury mechaniczne
- karty metrykalne maszyn frankujących
- fantazyjne / fancy cancel
- prowizoryczne,
- nieme / z częściowo usuniętym tekstem lub grafiką
- urzędowe stemple dodatkowe
- ostemplowania grzecznościowe

Formularze (druki pocztowe i współpocztowe bez znaku opłaty)

- telegramy i radiotelegramy
- pokwitowania telegraficzne
- pokwitowania różnych usług pocztowych
- nalepki i pieczętki używane przez pocztę

Inny materiał filatelistyczny

- projekty znaków pocztowych (różne fazy i techniki), eseje i akcepty
- próby w procesie druku
- materiały technologiczne (klisze, fragmenty matrycy)
- próby maszyn drukarskich
- materiały reklamowe (zapowiedzi wydawnictw pocztowych) – wzór, specimen, muster
- koperty FDC
- karty maksimum
- notgeld, kapselgeld

(o większości tych walorów pisaliśmy już na łamach naszego Biuletynu)

Bez dogłębnej wiedzy tematycznej nie można stworzyć optymalnego planu i rozwinięcia tematu. Bez wszechstronnej wiedzy filatelistycznej problemem staje się wykorzystanie pełnej palety materiału filatelistycznej. Różnorodność materiału to nie tylko wykorzystanie

wszelkich rodzajów walorów. Chodzi też o wiek i geograficzne pochodzenie materiału. Nie należy rezygnować z wykorzystywania nowego materiału. Wybieramy najlepiej tematycznie pasujący materiał.

Przy doborze materiału na karty eksponatu powinniśmy pamiętać, że:

- nie powinniśmy wykorzystywać pospolitych znaczków pocztowych na listach bez innych ważnych - dla opracowania tematu - znamion pocztowych, *(zagadnienie poruszaliśmy już w biuletynie nr 1 na str. 43)*
- duże walory „rwą” narrację tematyczną i to wystawca musi wybrać, czy użyć wielkoformatowej całości, czy po prostu znaczka.

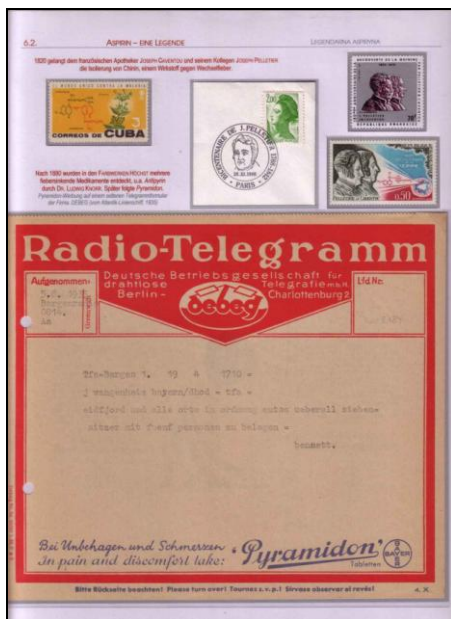
Ryc. 1, 2. Przy przebudowie eksponatu dokonano następujących zmian:

- a) próba autorska rytownika została częściowo schowana w okienku,
- b) umożliwiło to optymalne rozłożenie tekstu (narracji tematycznej) na karcie,
- c) oraz dołożenie pojedynczej próby koloru, wirlina reklamowego oraz trzech znaczków (w tym paska 4-znaczkowego i samoprzylepnego) przy likwidacji tylko jednego waloru (frankatury mechanicznej).

Pokazany eksponat zbudowany jest na kartach typu Schaubek (skany bez lewego marginesu kart).

Pokazane na ryc. 2 rozwiązanie z ukryciem w okienku części próby autorskiej (oczywiście bez zakrywania takich elementów jak „diamenty i półksiężyc”, pieczęcie lub podpis grawera) zauważa się u kilku wystawców-tematyków (patrz przykład na str. 27).

Zdarzają się walory, które mimo swojej wielkości są nieodzowne dla naszego eksponatu. Pozostaje wtedy znalezienie optymalnego sposobu prezentacji.

Ryc. 3. Rzadki formularz radiotelegramu wysanego z atlantyckiego liniowca w 1935 r. zasluguje na pełną prezentację mimo swoich rozmiarów (215x185 mm).

Ryc. 4. Na karcie pokazano tylko niezbędny fragment sekretnika z 1908 roku (tekst opisujący laboratorium chemiczne z czasów Justusa Liebiga w muzeum nauki i techniki w Monachium (Deutsche Museum). Rozłożony sekretnik zajłąby całą kartę, uniemożliwiając pokazanie znaczków i ciekawej czołki z 1916 r.

Ryc. 5. Francuskie czołki (ta z 1995 r.) o szerokości 220 mm nie mieszczą się na karcie formatu A4. Ich wartość filatelistyczna nie uprawnia do prezentacji ich np. w pionie. Pozostaje rezygnacja i zastąpienie mniejszym walorem (znaczkami).

<- 220 mm ->

Porównując ekspozycje o podobnej tematyce, da się zauważyć różnice w przedstawianiu tego samego zagadnienia przez różnych wystawców. Widać to w użytym materiale i w jego interpretacji tematycznej. Z pewnością wyższa ocena za użycie materiału należy się wystawcy, który „odkrył” dotąd nie wykorzystywane w ekspozycjach (o tej samej tematyce) walory.

Szczególnie ważnym jest:

- użycie wszelkich rodzajów materiału – od pospolitych znaczków do kapsli zawierających znaczki,
- użycie materiału klasycznego i przedfilatelistycznego na równi ze współczesnymi wydaniem,
- wykorzystanie walorów, których użycie dla tematu nie jest od razu jasne i wymaga opisu wyjaśniającego,
- wykorzystanie walorów z „rzadkich” krajów,
- zachowanie równowagi między poszczególnymi rodzajami walorów oraz ze względu na kraj pochodzenia. Oczywiście, czasem temat (tytuł) eksponatu znacznie ogranicza nas w tym zamiarze.

Głębokość opracowania tematu to także ukazanie związków, zależności i skutków między zagadnieniami pokazywanymi w ekspozycji. Efekt ten osiągniemy nie tylko opisem tematycznym, ale także oryginalnym doбором materiału.

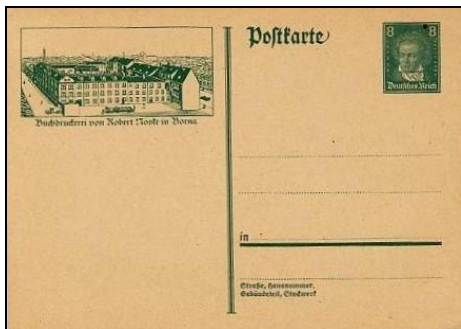
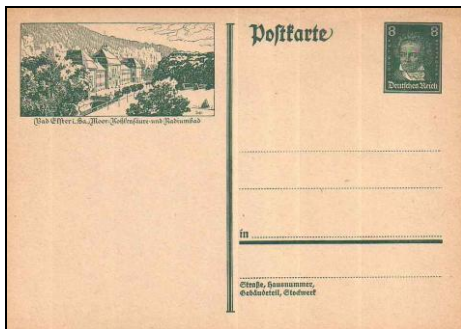
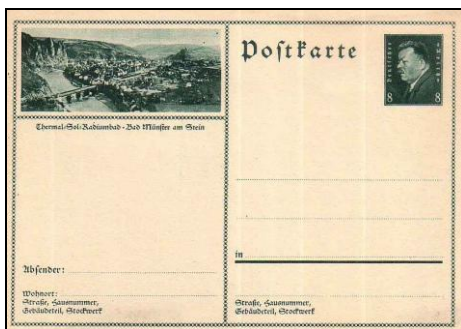
- **poprawność opisów filatelistycznych, jeśli są one konieczne**

Opis filatelistyczny jest potrzebny tylko wówczas, jeżeli nie jest jasne, co przedstawia walor, względnie jako objaśnienie filatelistycznej analizy (studiów i badań) konkretnego waloru. Opisy filatelistyczne stosujemy tylko wtedy, gdy są konieczne (typy stempli klasycznych wg uznanych kwalifikacji, zwrócenie uwagi na krótki okres wykorzystania stempla lub taryfy, wyjątkowa taryfa).

Ryc. 6. (po prawej) Ilustrowana całośćka urzędowa z roku 1930 (pierwsze użycie fotografii na kartkach ilustrowanych), P 188 il. 08

Ryc. 7. (poniżej, po lewej) Ilustrowana całośćka urzędowa z roku 1927, P 178 il. 06

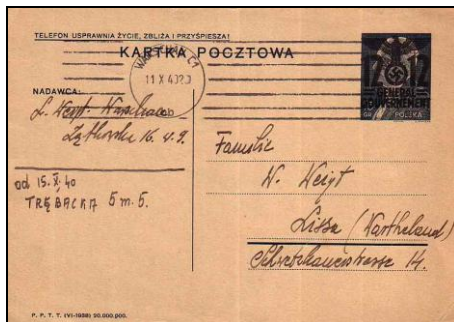
Ryc. 8. (poniżej, po prawej) Całośćka na prywatne zamówienie PP 104 B1, łudzko przypomina wyglądem całośćkę urzędową

Fachowe formułowanie opisów filatelistycznych całostek niemieckich w ekspozycie daje wiele możliwości do pokazania wiedzy. Jest to tym łatwiejsze, że literatura na ten temat jest wyczerpująca i dostępna ¹⁾.

Nawet pospolity z pozoru materiał może uatrakcyjnić nasz ekspонат. Polska całostka Cp 78 z dłuższym napisem KARTKA POCZTOWA (55,5 zamiast 53 mm) z nadrukiem GG, jako Cp 3 I, jest kilkadziesiąt razy droższa od standardowej. Trudna do znalezienia i poprawnie opisana stanowi ozdobę eksponatu.

Ryc. 9. Cp 3 I z obiegu pocztowego

Należy unikać opisów na wzór katalogowych. Wystawcy skłaniają się raczej do przesadnych filatelistycznych opisów informacyjnych. Nie opisujemy tego, co jest widoczne i łatwo rozpoznawalne, nawet dla początkującego filatelisty. Problemem jest różnorodny stopień wiedzy filatelistycznej wśród zwiedzających (ale i sędziów). Przedstawiciele czołówki polskich tematyków, którzy prezentują swoje ekspozycje na ważnych wystawach międzynarodowych, radzą sobie z tym problemem nieźle. Ale część mniej zaangażowanych wystawców wykazuje tutaj deficyty. W tym zakresie istnieje spory potencjał szkoleniowy, gdyż wiele opisów filatelistycznych nie wnosi nic nowego do eksponatu, poza tym, co i tak każdy widzi.

Przy okazji musimy pamiętać o używaniu poprawnej terminologii filatelistycznej.

- **własne badania i studia w ekspozycie tematycznym**

Elementem wiedzy filatelistycznej są także własne badania i studia pokazane przez:

- wykorzystanie oryginalnego materiału nie prezentowanego dotychczas w podobnych ekspozycjach. Takie podejście świadczy o dużym zaangażowaniu wystawcy w swój temat,
- prezentowanie w ekspozycie tematycznym indywidualnych poszukiwań znaczków o zróżnicowanym ząbkowaniu, różnic papieru lub kolorów. Badania takie powinny współgrać z całościowym charakterem eksponatu. Musimy pamiętać, że dla tematyka opowiadana historia (narracja) jest najważniejsza.

Pokazanie własnych studiów jest celowe gdy chodzi o nietypowy (wyjątkowy) materiał a studia znajdują się w głównej (tematycznie) części eksponatu i nie zrywają narracji tematycznej. Badania filatelistyczne nad walorami, które tylko pośrednio są związane z tematem eksponatu jest sygnałem, że wystawca dopasowuje konstrukcję eksponatu (planu) do posiadanego jednostkowego rzadkiego materiału (lub nawet pojedynczego waloru).

Wiedza filatelistyczna i znaczenie filatelistyczne.

Optymalna ocena wiedzy filatelistycznej prowadzi do wzrostu filatelistycznego znaczenia eksponatu. Jest ono tym większe, im większa jest docieklivość wystawcy w poszukiwaniu oryginalnych (innovacyjnych) walorów do przedstawianego tematu. Materiał rzadko spotykany w danym temacie da się łatwo zauważyć i prowadzi do wyższej oceny. Dotyczy to także obszarów mniej wykorzystywanych w eksponatach tematycznych (np. prywatne poczty miejskie, zeszytiki znaczkowe, perfiny, sekretniki z reklamami) lub materiału z „dalekich krajów” (ale o uznanej polityce emisyjnej). Poszukiwanie i analiza walorów z rzadkich krajów i obszarów geograficznych, nie występujących w dostępnej powszechnie literaturze, powinny być uhonorowane przez wyższe oceny.

Ocena znaczenia filatelistycznego danego eksponatu tematycznego to m.in. ocena trudności w zdobyciu materiału. Nie należy tego jednak mylić z oceną stopnia rzadkości materiału, czy z ceną katalogową.

Filatelistyczne znaczenie materiału pogłębiają znacznie osobiste badania wystawcy przez:

- wyszukanie materiału dotąd nie prezentowanego do ilustracji tematu
- wyszukanie materiału z mało popularnych obszarów filatelistyki (np. poczty miejskie, fancy cancel, sekretniki z reklamami) a także materiału z Zamorza, pod warunkiem, że kraj-emitent takiego znaczka prowadzi poprawną politykę emisyjną.

Ocena stopnia trudności zdobycia materiału musi uwzględniać stopień jego przydatności do eksponatu. Jest to wynik pracy z katalogami i inną literaturą filatelistyczną. Tematy, dla których istnieje skąpa ilość literatury wymagają głębszych badań wystawcy.

Cieszy fakt zauważalnych obecnie tendencji do zwiększania znaczenia filatelistycznego wykorzystywanego materiału w eksponacie tematycznym.

Znaczenie filatelistyczne materiału, w pełni filatelistyczny charakter użytego materiału i jego różnorodność oraz wyważone proporcje między jego rodzajami, to punkt ciężkości oceny za wiedzę filatelistyczną.

Wystawca, który potrafi w zdecydowany sposób udowodnić swoją wiedzę filatelistyczną, jest najlepszym świadectwem tezy, że eksponat tematyczny jest pełnoprawnym eksponatem filatelistycznym. Problem polega na metodach, jakimi wystawca nam to udowodni.

¹⁾ Literatura na temat całostek niemieckich (wybór):

Michel. Ganzsachen-Katalog Deutschland

Michel. Bildpostkarten- und Motivganzsachen-Katalog Deutschland

Michel. Privatpostkarten-Katalog Deutschland (Ganzsachen auf Privatbestellung)

H. Frech „Privatpostkarten-Katalog“